

**i, până la urmă,
Marta, despre
care diavol
vorbim?**

(continuare din numărul trecut)

Destinatar: Marta Petreu

DRAGĂ MARTA, Titlul tău, *Diavolul și...*, este cel care a generat titlul meu. Și, până la urmă, Marta, despre care diavol vorbim? Despre cel al Inchiziției? Despre cel care vrea răul și face binele, din literatura universală, despre cel ghiduș din literatura română, despre cel cu coarne și coadă, despre care? Un cercetător trebuie să-și definească termenii, un gazetar din categoria pomenită în titlul meu, nu. Cred însă că nu ți-aș fi scris aceste scrisori dacă nu m-ar fi surprins alte două caracteristici ale aceluiași tip de gazetărie, prezente în cartea ta: cea mai jenantă e luarea peste picior, paragraf cu paragraf, a lui Sebastian. Am crezut întotdeauna că în deontologia unui cercetător trebuie să fie o atitudine *fair play*, de respectare a personajului de care te ocupi. Și a doua: nu-i dai niciodată cuvântul ca să se apere, deși prilejuri ar fi fost destule, cauți în el numai ce ar stârni curiozitatea unui public avid de rău.

Am reconstituit din carte portretul lui Sebastian. Varianta scurtă: un drac și un masochist, în sensul tare al cuvântului. Varianta extinsă: un june arivist, „din ce în ce mai arogant“ sau „arogant și dezagreabil“, iubitor de privilegii, gata să dea lecții tuturor și pe orice subiect, să „decapiteze“, să facă „execuții“ (jurnaliste) și să facă victime „țintite ca la tir“, „turmentat de adorație“ pentru Nae Ionescu, dar și „încântat de sine“, un om care laudă miniștri ca să primească burse, îns de extremă dreaptă, care își aplică umorul „drăcește“, iar după ruptura din 1934, depresiv, bețiv, își pierde nopțile prin „crâșme“ și a doua zi se plânge de oboseală. Fără nimic bun în el, fără nici o calitate, un sclav, un om iritant. Nu-i acorzi, în toată cartea, nici măcar o circumstanță atenuantă, darămite o însușire pozitivă. Sunt gata să infirm această imagine descriind, în episodul următor și final, articolele lui Sebastian de la *Cuvântul* și anii aceia, în ansamblul și în contextul lor, iar nu prin sinecdochă, ca tine. Și-l voi invita și pe el să se apere.

Însă, înainte de asta, permite-mi să completez, pentru cei care nu te-au citit, fișa clinică pe care i-o faci pacientului tău, pentru că asta este Mihail Sebastian în cartea ta, un *pacient* pe care îți experimentezi aspirațiile, nu de psiholoagă, cum spui în prefață, ci de psihanalistă improvizată. Spun asta pentru că nu dai nicaieri măcar un titlu al unei cărți de gen sau consemnarea vreunei păreri de specialist pe care te bazezi. Argumentele din cărți de specialitate lipsesc cu totul din bibliografia ta, toate afirmațiile din acest sector sunt fără acoperire. N-aș avea nimic împotriva acestui lucru dacă ai scrie roman sau eseu, avem cu toții lecturi din marii psihanalisti, dar tu scrii un *studiu* (așa îl numești), un text de contestare a concluziilor tuturor celor care l-au receptat pe Sebastian până la tine. După câte știam eu, un studiu trebuie să fie obiectiv, corect, cu argumente bibliografice convingătoare, cu stil neutru. Să vedem cum stau lucrurile în al tău. Toate cuvintele sunt conotate negativ și insinuante, atunci când e vorba de Sebastian. Două exemple cu valoare de metodă. Primul: nu spui că Sebastian plânge la moartea lui Nae Ionescu, spui *bocește*. Aici, în nuanța care desparte un bărbat care plânge – și eroii homerici plâng în hohote nestăpânite – de unul care bocește (copiii și femeile tocmită bocesc), stă totul. Al doilea: elimini câte un cuvânt-cheie. Așa este cel cu „m-am amuzat“, de pe copertă, din rezumate, dar și în interiorul cărții, la p. 186, unde parafrazezi cu accente în plus sau în minus citatul din jurnal, cu această omisiune esențială.

Cu ce titlu transformi visele consemnate în jurnal în concluzii absolute? Nici dacă ai fi Freud și Jung laolaltă n-ai putea da valoare absolută interpretării unor vise consemnate în treacăt, nu se știe cât de ciuitit, în jurnal, ți-ar trebui măcar o discuție detaliată cu „visătorul“. Într-o zonă atât de nuanțată și de nesigură, în care fiecare amănunt contează și într-un domeniu în care fiecare are altă părere, în care nu există adevăruri definitive, tu vii cu interpretări unice,

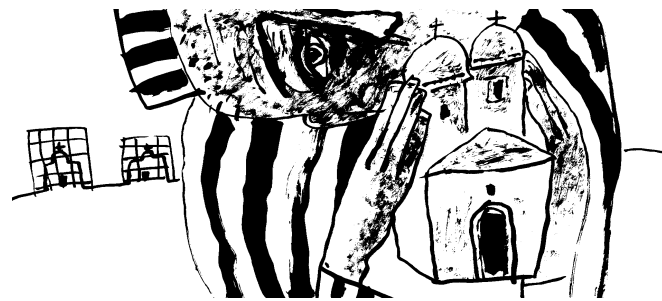
Ioana Pârvolescu

Tabloidizarea lui Sebastian

de tip „cheia visurilor“: dacă visezi cal alb înseamnă că... Iată unul dintre exemple: „[...] îl visa adesea [e o exagerare n.m., I.P.] pe Nae, și mereu în postură de autoritate – director de liceu, de exemplu – ceea ce ne arată că Sebastian, în fața directorului său, regresa invariabil la vârsta de licean [...], o vârstă de adolescent, de *imatur*“ [subl. Marta Petreu]. Las concluzia deoparte și remarc doar gratuitatea adverbului *invariabil*, „regresa invariabil la vârsta de licean“. Ca să-l folosești ar trebui să știi toate visele lui Sebastian, nu crezi? Psihanaliza, după cum nu mă îndoiesc că știi, a avut dintru început un rost terapeutic. Scotocirea, chiar cea de specialitate, nu amatoristică, prin subconștientul unui om cu rostul de a-l caricaturiza cred că e exclusă.

VORBEȘTI de episodul reîntâlnirii lui Sebastian cu Nae Ionescu de la Balcic, din 1934, pe care l-iei dintr-o scrisoare a lui Sebastian către Mircea Eliade. Îl introduci tendențios: Sebastian „a țâșnit în brațele lui Nae la cel dintâi pretext“ (p. 157). Sebastian nu a țâșnit în brațele lui Nae Ionescu, după cum rezultă chiar din fragmentul dat de tine, ci a acceptat, amuzat și luat pe nepregătite de întâmplarea pe care o numește „lovitură de teatru“, invitația neașteptată a acestuia de a rămâne câteva zile ca musafir al lui. Apoi Sebastian povestește: „M-a instalat într-o odaie superbă, mi-a dat un costum alb de marinar în echipajul vasului lui și gata. Au fost patru zile excelente.“ Promite să povestească altă dată mai mult despre gazda lui și casa din Balcic. Acest fragment devine pentru tine prilej de bătaie de joc de un gust îndoielnic: „De ce l-a îmbrăcat Nae în

s a l o n l i t e r a r

«mariner»? De ce s-a lăsat Sebastian deghizat ca o păpușă? Întreb și eu: de ce „mariner“ și de ce „păpușă“? În primul rând, e posibil ca toată speculația ta să fie greșită. Măcar încă o interpretare e perfect plauzibilă. Eu cred că logica frazei e „mi-a dat un costum alb, de marinar în echipajul...“ Cauza pentru care Nae Ionescu îi oferă lui Sebastian un costum alb, fie el sau nu de marinar (și nu de „mariner“, și nici de păpușă!), e limpede spusă în scrisoare: „Joi dimineața am plecat la Balcic [...] Seara urma să mă întorc [la București].“ Așadar, avea un singur costum, cel de pe el, desigur că mototolit de drum. Or, invitat și acceptând să rămână la Balcic mai multe zile – suntem în interbelic! – avea nevoie de o ținută decentă. Nimic mai politic, mai firesc, decât să primească, pentru cele câteva zile în plus, un costum curat, de vară. Iar metafora cu vasul ține de peisajul marin și de formulele scriitorului Sebastian, și nu are nimic rău. A da cuiva un costum pentru un sejur neprevăzut e, în interbelic, un lucru la fel de obișnuit cu a pune un tacâm în plus la masă, pentru un musafir picat pe neașteptate. Răspunsul sugerat de tine la întrebarea formulată falacios – „De ce s-a lăsat Sebastian deghizat ca o păpușă?“ – e altul. Și anume: „din plăcerea masochistă de a i se supune“. Nu cumva și plăcerea omului civilizată de a purta haine curate în loc de cele transpirate pe drum (suntem în august) e tot masochistă? Îți reiei formula bășcălioasă, descalficantă pentru un cercetător onest, și câteva pagini mai încolo (p. 161): „[...] Nu e de mirare că l-am văzut pe Sebastian fugind, cu prima ocazie, în brațele lui Nae și lăsându-se costumat în «mariner»“. O anticipaseși la p. 154: „În toiul încâierării de presă, în timp ce se refugiase la Balcic «în echipajul» și în brațele lui Nae“. Povestea cu refugiarea, fuga, țâșnirea în brațele lui Nae Ionescu îți aparține în întregime, e contrazisă chiar de fragmentul citat, dar repetând-o de trei ori îi dai aparențe de valabilitate.

Consemnarea ta legată de pseudonimul lui Sebastian este la fel de interesantă ca aceea a deghizării în „păpușă“. Bazându-te pe o simplă notă a unei nepoate a lui Sebastian care nici nu-l cunoștea – o spui chiar tu, „unchiul necunoscut“ – pomeniști, fără a exprima vreo reținere sau îndoială, ipoteza că Sebastian și-a ales pseudonimul de la Sfântul Sebastian „le saint patron de gays“. Spunând că doar consemnezi ipoteza nepoatei „nous avons longtemps cru que Sebastian et ses deux frères étaient des cryptohomosexuels“ sugerezi că, dacă tu nu extinzi analiza în această direcție, ea este totuși una de exploatat. Și revii la laitmotivul tău, cel al masochismului. Mai e nevoie să spun că Sebastian și un nume relativ frecvent, înainte de interbelic, în interbelic ca și azi, și că a-ți boteza copilul așa sau a-ți lua acest pseudonim nu înseamnă neapărat altceva decât că-ți place acest nume? Poate că l-a luat de la Johann Sebastian Bach sau de la oricine altcineva. Mai e nevoie să spun că „nous avons longtemps cru“ presupune că acum nu mai crede așa, deci cercetarea nu poate fi extinsă în această direcție? Mai e nevoie să spun că *Jurnalul* lui Sebastian elimină orice interpretare de acest fel?

Asemenea explicații îmi amintesc de anecdota cu Nastratin Hogeia povestită de Caragiale într-o scrisoare către Vlahuță. Ți-o refac din memorie: zice că un om hâtru l-a întâlnit odată pe Nastratin Hogeia (care în varianta lui Caragiale e un fel de Păcală). Și omul îi spune că, dacă ghicește ce are în traistă, i-l dă lui, *să-și facă jumări*. Iar Nastratin se gândește, nu-i vine nimic în minte și cere să i se repete ghicitoarea. Dacă ghicești ce am în traistă, zice iar omul, ți-l dau să-ți faci jumări. Nastratin cere amănunte în plus, doar-doar o reuși să dea răspunsul. Omul zice atunci că lucrul e oval, cu coajă albă și tare, iar dacă spargi coaja, înăuntru are ceva albicios și miez galben. Iar Hogeia, ușurat, răspunde cam așa: „Ei, așa mai merge, acum am ghicit: e vorba de o gulie pe care ai scobit-o și-năuntru ai așezat o bucată de morcov galben“. Pare-mi-se că și Calinescu citează undeva anecdota, cu gulia devenită la el bostan, ca exemplu pentru criticii care, oricât ar citi, ocolesc cu orice preț răspunsurile la îndemână și se complică inutil. ■

(va urma)